

НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В АСПЕКТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Шароватова О.П., к.пед.н., доцент

Морозов А.І., к.т.н., доцент

Національний університет цивільного захисту України

Будь-яке підприємство, прагнучи ефективної діяльності, повинне дбати про питання безпеки, зокрема, безпеки трудової діяльності працівників.

Складова загальної системи управління організацією, яка сприяє запобіганню нещасним випадкам та професійним захворюванням на виробництві, а також небезпеки для третіх осіб, що виникають у процесі господарювання, і включає в себе комплекс взаємопов'язаних заходів на виконання вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці, визначається як система управління охороною праці (СУОП) [1].

Одним з елементів СУОП є контроль за станом охорони праці підприємства, орієнтований на виявлення відхилень в умовах праці та перевірку виконання працівниками своїх обов'язків з охорони праці, а також є головною ланкою превентивної роботи з попередження технологічних порушень, нещасних випадків, аварій, пожеж, професійних захворювань та інших надзвичайних подій на виробництві.

Ефективність функціонування СУОП серед іншого залежить від кількості використованої оперативної документації. На жаль, що більша її кількість, тим більшою стає формалізація процесу контролю на виробництві [2].

Відтак, важливим підґрунтям реалізації системи управління охороною праці підприємства має бути дотримання певних принципів, серед яких:

- принцип комплексності – реалізація соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних заходів для вирішення питань охорони праці;
- принцип системності – взаємопов'язані між собою методи і засоби, що використовують для виконання певного комплексу заходів, які стосуються виробничого середовища і трудового процесу;
- принцип безперервності – систематичне, регулярне і неперервне використання всіх функцій управління щодо забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці;
- принцип динамічності – удосконалення методів і форм управління охороною праці з урахуванням передового вітчизняного та світового досвіду;
- принцип науковості – використання наукового підходу до аналізу небезпек і ризиків, прийняття рекомендацій і рішень щодо забезпечення умов праці;
- принцип оптимізації – вибір найоптимальнішого рішення під час реалізації дій з охорони праці;
- принцип стандартизації – упорядкування вимог щодо забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці у вигляді нормативно-правових актів з охорони праці;
- принцип ефективності – аналіз ефективності рішень, що прийняті у процесі управління охороною праці;
- принцип відповідальності – відповідальність кожного працівника за дотримання вимог охорони праці, які викладено у посадових інструкціях, інструкціях з охорони праці для окремих видів робіт або певних професій [3].

На сучасному етапі спроби модернізації системи управління охороною праці за рахунок застосування ризикорієнтованого підходу, сутність якого полягає в оцінюванні за допомогою обчислення ризиків для кожного конкретного об'єкта виробництва з ура-

хуванням джерел небезпечних чинників та обставин, що зумовлюють виникнення небезпеки, та вжиття заходів щодо уникнення зниження таких ризиків залежно від їх рівня, набувають розгорнутого характеру.

Принцип коригувального (реактивного) реагування на надзвичайні ситуації (нешасні випадки, професійні захворювання, аварії), на усунення наслідків яких реалізують превентивні заходи, є базовою концепцією формування традиційної СУОП. Принципом ризикорієнтованої СУОП є запобіжне (превентивне) реагування за результатами оцінки стану безпеки (за шкалою ризиків), на підставі якої реалізують превентивні заходи щодо запобігання виникнення надзвичайних ситуацій. Щодо пріоритету у превентивних заходах, то при традиційній СУОП виробничі ризики не класифікуються (не розділяються за пріоритетом) і пріоритетними стають профілактичні заходи, розроблені за результатами розслідування надзвичайних ситуацій, тоді як при ризикорієнтованій СУОП виробничі ризики класифікуються (розділяються за пріоритетом) і пріоритет профілактичних заходів мають об'єкти виробництва з максимальною кількістю балів за шкалою оцінки ризиків. Поширення досягнень СУОП у традиційному вимірі реалізується через досвід створення безпечних умов праці (мінімізації виникнення надзвичайних ситуацій), що може бути поширений на всіх підприємствах. При ризикорієнтованій СУОП поширення досягнень реалізується через досвід створення безпечних умов праці, що є найбільш прийнятним для підприємств з однаковими або спорідненими виробничими процесами, особливо на стадіях проектування, організації реконструкції, капітального ремонту засобів виробництва, що може превентивно мінімізувати і ризик трудової діяльності [2].

Новітньою тенденцією функціонування ефективної системи управління охороною праці стають проекти розвитку культури безпеки на підприємстві (в установі, організації), що передбачають, наприклад, такі модулі, як: особливості функцій системи охорони праці; навчання (через інноваційні технології); мотивація (зміни у ставленні працівників до збереження життя і здоров'я); лідерство в безпеці; управління ризиками (навчання відповідним способом); оцінка критичних ризиків тощо.

Відтак, на етапі сьогодення напрямами ефективної модернізації СУОП виступають не лише організаційно-розпорядчі та економічні методи управління, усе більша увага приділяється соціально-психологічним її складовим: навчання та освіта упродовж життя; пропаганда безпечних і нешкідливих умов праці; проведення днів, тижнів, місячників з охорони праці; стимулювання дисципліни праці; моральне заохочення тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці на виробництві: Наказ Держгірпромнагляду від 22.02.2008 р. №35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/n0001641-08?lang>.
2. Федоренко М. Традиційна і ризикорієнтована СУОП: щоб зрозуміти відмінності. *Додаток до журналу Охорона праці*. 2020. № 1. С. 26-45.
3. Дуброва Н. Організація СУОП у закладах освіти. *Додаток до журналу Охорона праці*. 2019. № 11. С. 4-13.